

Stemming brief Gedragscode integriteit

Aan de orde is de **stemming** over de **brief van de Voorzitter van de Eerste Kamer met een voorstel tot wijziging van het Reglement van Orde in verband met de vaststelling van een Gedragscode integriteit Eerste Kamer met toelichting (CXXXIV, letter B).**

De voorzitter:

De minister van Economische Zaken en Klimaat die namens de regering aanwezig is bij de stemmingen, heb ik reeds welkom geheten. Ook heet ik de initiatiefnemers, de heer Van Wijngaarden, mevrouw Kuiken en de heer Groothuizen, welkom bij de stemmingen.

Aan de orde zijn het verslag van de Tijdelijke commissie uitwerking gedragscode integriteit (CXXXIV, letter A) en het voorstel tot wijziging van het Reglement van Orde van de Eerste Kamer der Staten-Generaal in verband met de vaststelling van een Gedragscode integriteit Eerste Kamer met toelichting (CXXXIV, letter B).

Ik breng de Kamer in herinnering dat op 16 april jongstleden de voorzitter van de Tijdelijke commissie uitwerking gedragscode integriteit, mevrouw Huijbregts-Schiedon, het verslag van haar commissie aan de Kamer heeft aangeboden. Het verslag is vervolgens besproken in de fracties en het College van Senioren. In de vergadering van het College van Senioren is grote waardering voor het werk van de commissie uitgesproken, en voor het unanieme resultaat dat zij binnen korte tijd in haar verslag heeft bereikt. Op 10 mei jongstleden heb ik de leden van de Kamer een concreet voorstel toegezonden tot wijziging van het Reglement van Orde in verband met de vaststelling van een Gedragscode integriteit Eerste Kamer zoals ontworpen door de commissie. Thans kunnen wij tot plenaire afronding van het integriteitsdossier overgaan.

Er hebben mij geen verzoeken bereikt tot het houden van een plenair debat over het commissieverslag of het voorstel tot reglementswijziging. Zo dadelijk zullen wij over het voorstel tot reglementswijziging stemmen, waarbij leden desgewenst stemverklaringen kunnen afleggen. Maar eerst dient de Kamer zich uit te spreken over de conclusies en aanbevelingen van de Tijdelijke commissie uitwerking gedragscode integriteit, zoals vervat in haar verslag. Aangezien hierover niet om stemming is gevraagd, leg ik de Kamer de vraag voor of zij kan instemmen met het verslag van de commissie.

Ik zie wat knikken. Ik hoor in ieder geval geen opstandige geluiden, dus dat is het geval: instemming.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

We beginnen bij mevrouw Jorritsma.

Mevrouw **Jorritsma-Lebbink** (VVD):

Voorzitter. Ik wil graag beginnen de tijdelijke commissie van harte te danken dat zij haar werkzaamheden ruim bin-

nen de door deze Kamer gestelde termijn heeft voltooid, zodanig ruim zelfs dat wij vandaag ook nog de vastlegging daarvan in het Reglement van Orde kunnen vaststellen. Het is knap werk van leden en voorzitter dat zij dat in unanimitieit hebben gedaan. Hiermee reiken wij de nieuwe Eerste Kamer een kader aan waar de leden profijt van kunnen hebben. Integriteitsbeleid is immers beleid dat de leden en de goede naam van de Eerste Kamer vooral moet beschermen. Het geeft meer duidelijkheid over wat gewenst en ongewenst is. En het geeft een procedure in geval van twijfel. De VVD-fractie vindt het een goede zaak dat hier de Huishoudelijke Commissie een bijzondere taak is toegedicht. Dat geldt overigens ook voor de benoeming van een onafhankelijke vertrouwenspersoon. Tot nu toe hadden wij die taak belegd bij de voorzitter, maar alles afwegende, lijkt het verstandig over te gaan tot het benoemen van een externe vertrouwenspersoon. Het is een schone taak voor de nieuwe Huishoudelijke Commissie om daar iemand voor voor te dragen, die noch lid van de Eerste Kamer, noch in dienst van de Eerste Kamer is.

Dat betekent niet dat datgene wat in deze gedragscode staat, alles is waar leden van de Eerste Kamer zich aan moeten houden. De VVD-fractie heeft daarnaast ook nog een aantal interne afspraken, bijvoorbeeld ter zake van de stapeling van politieke functies en dergelijke en overigens hebben politieke partijen ook nog dikwijls algemene regels ter zake van hun leden. Dat betekent ook niet dat hiermee de discussie over integriteit is afgerond. Eigenlijk is dit een doorontwikkeling in een proces dat een aantal jaren geleden is aangevangen. Het College van Senioren zal het onderwerp twee keer per jaar agenderen, maar ik hoop wel dat de nieuwe Eerste Kamer ook de vrijheid en de veiligheid ontwikkelt om tot een cultuur van elkaar aanspreken te komen.

Ten slotte, we moeten nu we een nieuwe gedragscode hebben niet de illusie hebben dat we hiermee alle situaties of problemen zullen kunnen worden voorkomen. Integendeel, gedrag en maatschappelijke acceptatie zijn dynamische begrippen. Wat twintig jaar, twaalf jaar, of zelfs vier jaar geleden alom acceptabel was of werd getolereerd, is dat vandaag niet meer. Het is dan ook belangrijk om niet achter die dynamiek aan te lopen, maar daarop proactief in te spelen. Constante aandacht is geboden.

De voorzitter:

Dank, mevrouw Jorritsma. Het woord is aan mevrouw Sent.

Mevrouw **Sent** (PvdA):

Voorzitter. Juist bij een democratisch instituut als de Eerste Kamer is het essentieel om duidelijke regels te hebben, zodat de integriteit van senatoren boven alle twijfel verheven is. Daarvoor zijn uniforme gedragsregels voor de hele Eerste Kamer nodig. Transparantie, zeker over financiële belangen, en goede handhaving zijn daarbij essentieel.

De afgelopen maanden is er door senatoren van alle partijen gewerkt aan gezamenlijke regels. Deze kunnen op onze steun rekenen. Het is mooi dat we op basis van consensus tussen alle fracties de voorliggende regels kunnen aanvaarden. We willen graag met elkaar het gesprek blijven aangaan om daar waar nodig de regels aan te blijven scherpen om te borgen dat Kamerleden onafhankelijk zonder last

hun werk doen. De belangrijkste winst is niet eens dat er nu duidelijker regels zijn, maar vooral dat er open over gesproken kan en zal worden. Het gaat er namelijk niet alleen om wat je afsprekt, maar ook dat je erover blijft praten en elkaar scherp houdt.

Naast de nieuwe gedragscode voor de hele Kamer hebben we als PvdA-fractie onze eigen integriteitsregels aangescherpt. Hierin gaan we verder dan de Kamerbrede regels. We hebben bijvoorbeeld afgesproken dat alle nieuwe functies die een lid van de PvdA-fractie gaat bekleden in de fractie beoordeeld worden op de verenigbaarheid met het Kamerlidmaatschap. Ook wij blijven het gesprek met elkaar voeren om ervoor te zorgen dat we op een goede en integere manier ons Kamerwerk uitvoeren.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Sent. Het woord is aan de heer Van Kesteren.

De heer Niek Jan van Kesteren (CDA):

Voorzitter. De CDA-fractie is verheugd dat deze Kamer unaniem is gekomen tot een integriteitscode en dat deze wordt opgenomen in het Reglement van Orde. De code bevat een adequaat raamwerk van bepalingen om integriteitskwesaties te voorkomen en biedt, als deze zich onverhoopt toch voordoen, waarborgen voor een goede afwikkeling. Kern van de code is een transparante en inhoudsvolle beschrijving van functies en belangen naast het Kamerlidmaatschap. De komst van een externe vertrouwenspersoon biedt de mogelijkheid vooraf risico's op belangenverstrengeling te bespreken en juist in te schatten. Wie tijdens de rit het woordvoerderschap wil vervullen, heeft de verplichting eventuele strijdige belangen te melden in de betreffende commissie. Komen er onverhoopt toch integriteitskwesaties aan bod, dan krijgt de Huishoudelijke Commissie een duidelijke rol bij de afdoening ervan. Dit geheel van bepalingen biedt, naar het oordeel van mijn fractie, een code die wij van harte steunen.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Van Kesteren. Ik kijk nog even ter rechterzijde. Ja, mevrouw Strik.

Mevrouw Strik (GroenLinks):

Voorzitter. GroenLinks is blij dat we vandaag, op de valreep van de termijn van deze Kamer, een gezamenlijke gedragscode integriteit kunnen vaststellen. Daarmee geven we nadere invulling aan de eed of belofte die we bij de beëdiging hebben afgelegd. Tot nu toe werd die invulling grotendeels overgelaten aan de individuele fracties. Dat leidde niet alleen tot verschillen in normen, maar zorgde er ook voor dat we elkaar niet konden aanspreken op gedrag en keuzes. Dat bleek onbevredigend, omdat handelingen van één fractie of senator die niet worden begrepen of zelfs worden afgekeurd, gevolgen kunnen hebben voor het aanzien van en vertrouwen in de Eerste Kamer als instituut. We hebben dat aan den lijve ondervonden door discussies in de media en onderzoeken door alerte organisaties die ons terecht aanspreken op onze integriteit. Ook GRECO, de integriteitswaakhond van de Raad van Europa, was terecht

scherp op het uitblijven van enkele procedurele integriteitswaarborgen. Daar is de Kamer gelukkig niet doof voor gebleven. Ze is overgegaan tot een diepgaande reflectie met als resultaat deze gedragscode, die feitelijk geldt als minimumnorm voor ons allemaal.

Het proces daartoe is snel en effectief verlopen, waarbij geen enkel taboe is geschuwd en waarbij wij onszelf een spiegel hebben voorgehouden. Dat alleen al draagt hopelijk bij aan het vertrouwen in onze Kamer. Het komt nu aan op de praktijk: toepassen en uitleggen van de code, elkaar raadplegen bij twijfel en aanspreken bij kritiek, transparant zijn en zo verantwoording afleggen aan de buitenwereld. Zo zullen de regels en criteria vanzelf gaan leven, nadere invulling krijgen en meebewegen met de maatschappelijke opvattingen.

We zijn blij met de onafhankelijke vertrouwenspersoon. Onze fractie had graag ook wat meer onafhankelijkheid gezien bij de beoordeling van casussen om het wc-eendgehalte te beperken en slagers die hun eigen vlees keuren te voorkomen. Wij hopen dat de Huishoudelijke Commissie gemakkelijk expertise van buitenaf zal betrekken.

Kortom, voorzitter, wij danken de tijdelijke commissie voor haar degelijke werk en wensen de nieuwe Kamer alvast veel baat bij deze gedragscode.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Strik. Ik geef het woord aan de heer Schalk.

De heer Schalk (SGP):

Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Natuurlijk eerst dank aan de tijdelijke commissie voor het werk. Complimenten daarvoor. Tijdens het debat over integriteit heeft mijn fractie vier zaken bepleit: stel een set van gedragsregels vast, benoem een externe vertrouwenspersoon, formeer een interne commissie integriteit en plan twee keer per jaar een update nevenactiviteiten. Ik constateer dat de tijdelijke commissie alle vier aanbevelingen van mijn fractie heeft opgevolgd. Mijn fractie stemt dan ook graag in met de voorgestelde wijziging van het Reglement van Orde.

Daarbij wil ik graag nog één observatie met u delen. Het bespreken van integriteit zorgt al voor verbetering. Als voorbeeld neem ik u nogmaals mee naar de fractiekamer van de SGP en wel specifiek naar het schaakspel dat daar staat. Tijdens het debat destijds gaf ik aan dat ik wekelijks een foto nam, omdat er in de loop van de week stukken werden verzet. Sinds ik dat wereldkundig heb gemaakt, zijn er drie dingen gebeurd. Eén. Het verzetten van stukken is drastisch teruggelopen.

(Hilariteit)

De heer Schalk (SGP):

Dat bewijst het belang van het benoemen van integriteitsaspecten. Twee. Juist gisteren tussen 14.00 en 18.00 uur is er een stuk, een paard, verzet. Ik heb hem weer op stal gezet, maar dat geeft aan dat integriteit onze blijvende aandacht zal moeten hebben. Het derde punt is dat ik het

laatste potje heb gewonnen. Na bijna vier jaar is de stand binnen de fractie van de SGP 3-3.

Dank u wel.

(Hilariteit)

De voorzitter:

Dit was een heel bijzonder verhaal, meneer Schalk. Ik zag de heer Engels zijn hand opsteken. Het woord is aan de heer Engels.

De heer Engels (D66):

Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Mijn fractie is verheugd dat deze Kamer zelf het initiatief heeft genomen om te komen tot een proces van zelfreflectie op het punt van integriteit. Wij vinden ook dat dit proces goed is afgerond, doordat wij nu een integriteitscode vaststellen als grondslag voor zelfcorrectie, indien nodig. Wij kunnen dus instemmen met de voorstellen om het Reglement van Orde aan te passen. Voor de volledigheid voeg ik eraan toe dat deze nieuwe code geen aanleiding is geweest om onze interne richtlijnen aan te passen.

De voorzitter:

Ik zie inmiddels een hoop mensen die zich op de borst kloppen. Meneer Kuiper, ga uw gang.

De heer Kuiper (ChristenUnie):

Voorzitter. We hebben in deze Kamer belangrijke debatten gevoerd in de afgelopen periode, over integriteit, over onszelf en over onze gedragsregels. We hebben dit als ChristenUnie-fractie gewaardeerd. Wij vinden dat we een goed proces hebben doorlopen. We danken de commissie, zijn blij dat de regels ook in het Reglement van Orde terecht zijn gekomen, zodat ze een bepaalde status hebben gekregen.

Ook voor ons geldt dat we daarnaast binnen onze partij een set aan regels hebben. Het is natuurlijk mogelijk dat er op basis hiervan weer wordt verder gedacht. De commissie-Remkes geeft ook aanbevelingen. Wellicht komt er in de context van bespreking van dat rapport nog wel meer. Voor dit moment denk ik dat de Kamer goed heeft gereageerd op de aanbevelingen van GRECO, maar ook op de maatschappelijke vraag over de integriteit van parlementariërs.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Kuiper. Ik kijk nog even rond. Meneer Kox.

De heer Kox (SP):

Mevrouw de voorzitter. De SP-fractie is blij met de vaststelling van de gedragscode integriteit van de Eerste Kamer. We denken dat de Kamer daarmee een adequaat antwoord

geeft op terechte zorgen die binnen, maar vooral buiten deze Kamer bestonden over het functioneren van deze Kamer en haar leden. De zorgen die geuit werden, waren ook onze zorgen. Wij zeggen dank aan de leden van de tijdelijke commissie, vooral voor de bereidheid om gezamenlijk tot voorstellen te komen, zodat het geen voorstellen zijn van een meerderheid, maar voorstellen van de Kamer aan de Kamer. Dat is een bijzondere prestatie. Wij zijn daar blij mee.

De voorstellen die gedaan worden, sluiten prima aan bij onze opvattingen over een meer transparante Kamer. Ze sluiten ook prima aan bij de al langer op tafel gelegde wensen van de GRECO van de Raad van Europa. We hebben nu een integriteitscode, we hebben nu een vertrouwenspersoon, we krijgen meer inzicht in ons functioneren. We geven het publiek meer inzicht en er komt beter toezicht. Het is fijn dat we dit besluit vandaag kunnen nemen, zodat de nieuwe Eerste Kamer meteen ermee aan de slag kan gaan.

Zoals al meerdere leden gezegd hebben: we hebben nu de regels opgesteld. Het wordt nu zaak dat we ons aan de regels gaan houden en dat we elkaar scherp houden. Kamer en Kamerleden opereren in een glazen huis. Dat kunnen sommigen vervelend vinden, maar dat is de werkelijkheid. Naar die werkelijkheid moeten we handelen. Alles wat wij hier doen, moet transparant zijn en moet waargenomen kunnen en mogen worden door anderen. Als we ons gaan houden aan de afspraken die we nu maken, dan denk ik dat het winst is voor de parlementaire democratie in Nederland en voor deze Kamer in het bijzonder.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Kox. Ik kijk even rond. Zijn er nog andere leden die een stemverklaring wensen af te leggen? Dat is niet het geval.

We stemmen bij zitten en opstaan.

In stemming komt het voorstel.

De voorzitter:

Ik constateer dat dit voorstel met algemene stemmen is aangenomen.

Ik concludeer dat conform artikel 35 van het Reglement van Orde de Tijdelijke commissie uitwerking gedragscode integriteit zich van haar taak heeft gekwetend en derhalve ophoudt te bestaan. Nogmaals mijn dank aan mevrouw Huijbregts-Schiedon als voorzitter van die commissie, mevrouw Nooren als ondervoorzitter, mevrouw Baay-Timmerman en mevrouw Faber-van de Klashorst en de heren Backer, Ganzevoort, Niek Jan van Kesteren en Köhler als lid van de commissie. Veel dank voor het werk dat u verzet heeft.